

ffe give den ærede Forslagsstiller Ret i, hvad han yttrede om det, han kaldte en Gjennemsnits-Retsfærdighed; det var, sagde han, en daarlig Retsfærdighed, og; skal Retsfærdigheden være en sand Retsfærdighed og svare til sit skjønne Navn, da maa den være retfærdig i de givne Tilfælde. Paa en vis Maade kunde dette synes aldeles rigtigt, og det vilde ogsaa virkeligen være det, hvis her kunde være Tale om en fuldkommen Retsfærdighed; men det er ikke ganske træffende, naar det betænkes, at vi i vor Skrobellighed dog ikke kunne paa en fuldkommen tilfredsstillende Maade samle alle mulige Tilfælde under almindelige Lovregler; det er et Phenomen, som man møder paa ethvert Blad i vor Lovgivning, ja i alle Lovgivninger, at man, ved at skulle indbefatte en Mængde concrete Tilfælde under almindelige Regler, ofte maa indskrænke sig til en Gjennemsnits-Retsfærdighed, saa at over Gjennemsnits-Retsfærdigheden skal jeg ikke bryde Staven Grundvig; So!). Nei, det skal idetmindste Ingen gjøre, som vil have Sæde i en lovgivende Forsamling. Men Sagen er, at her er det ikke engang muligt at ramme en Gjennemsnits-Retsfærdighed; det er umuligt at give endog blot nogenlunde fyldestgjørende almindelige Regler for Værdibestemmelsen af den tilbagestaaende Deel af Fæstetiden. Jeg kan i alt Væsentligt henholde mig til, hvad den ærede Forslagsstiller herom har udviklet. Det nytter ikke, at man opstiller en Gjennemsnitsberegning af Fæstetiden; man maatte tillige bringe i Beregning, ikke blot hvormange Aar den enkelte Fæster efter Probabilitet endnu havde tilbage at leve i, men ogsaa tage Hensyn til, at efter Fæsteforholdenes Bestaaffenhed udløber Fæstet i de færreste Tilfælde ved virkelig Fæstledighed; ja man maatte bringe i Beregning, at Fæstet ikke alene gjælder for Fæsteren, men ogsaa for hans eventuelle Enke, og som den ærede Forslagsstiller fuldkommen rigtigt gjorde opmærksom paa, ikke blot for hans nuværende Hustrues eventuelle Enkestand, men ligeledes for saa lang Tid, hvori den Dvinde eventuelt kommer til at henstikke som Enke, med hvem han muligen efter Gaardens Overdragelse maatte indtræde i Ægteffab. Kort sagt, det er allerede ved en flygtig Betragtning af disse Forhold indly-

sende, at det er forglæves, endogsaa blot tilnærmelsesviis at ville opstille nogenlunde tilfredsstillende almindelige Regler i den omhandlede Henseende. Den ærede Forslagsstiller drager heraf den Slutning, at man saa er nødsaget til at slaae ind paa den Vej, han i Lovudkastet har bragt i Forslag. Men jeg vil tillade mig at slutte paa en noget anden Maade: at, naar hverken den i Lovudkastet foreslaaede Vej kan betrædes, eller almindelige Regler lade sig opstille for Burderingen af den tilbagestaaende Fæsteret, saa taler dette overhovedet stærkt imod en tvungen Afslutning af Fæsteforholdet. Men Knuden kan dog løses — og hvorledes? Den kan løses, naar man ikke paatager sig at ville opstille almindelige Regler for det, der ikke gaaer op under almindelige Regler, man maa derimod i ethvert enkelt Tilfælde indskrænke sig til dette, saaledes som det foreligger med sine concrete Omstændigheder, altsaa: ved frivillige Overenskomster. Her kommer man ud over Vanskelighederne; thi det staaer da under Ordningen af hele Forholdet ved frivillig Overenskomst i Parternes Magt at tage behørigt Hensyn til samtlige foreliggende Omstændigheder; ja, ere Parterne enige, saa maa det fra den retlige Side antages, at de ogsaa have rammet det Rigtige.

Jeg forlader nu denne Række af Betragtninger, og skal tillade mig at gaae over til noget nærmere at betragte, hvorledes da Forholdet stiller sig efter Lovudkastet. Ifølge den 6te § skal „Gaardens Kjøbesum bestemmes ved Taxation efter gangbar Pritis“. Taxationssummen er altsaa Kjøbesum; men i Forbindelse hermed fastsattes dog i § 8, at, hvis den paa Gaarden faldende Part af Godssets Pantegæld overstiger dens Taxationssum, skal Gaardens Part af Pantegælden ansees som Kjøbesum — en Bestemmelse, der vistnok vilde kunne aabne Døren for Gluston, men dette kunde dog, som af den ærede Forslagsstiller paapeget, ved en Tillægsbestemmelse forebygges og burde forebygges, hvis Loven skulde komme ud. Af Kjøbesummen, bestemt paa den foranførte Maade, skal, efter § 9, saavel Eierens, som Godssets Pantehaver, ved Gaardens Overdragelse til Selveiendom kunne fordrø udbetalt en